

**PRÍHOVOR MINISTRA ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH
ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY
MIROSLAVA LAJČÁKA**

**PRI PRÍLEŽITOSTI UDELENIA TITULU DOCTOR HONORIS CAUSA
MOSKOVSKÉHO ŠTÁTNEHO INŠTITÚTU MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

9 októbra 2018
Moskva, MGIMO

Vážený pán rektor, excelencie, milí študenti, kolegyne, kolegovia, priatelia

Je pre mňa obrovskou cťou a potešením prijať dnes titul Doctor Honoris Causa. Moja hrdosť je samozrejme o to väčšia, že stojím na pôde mojej alma mater.

Svoje štúdium na MGIMO som ukončil pred 31 rokmi. A každý jeden z tých rokov som ťažil z vedomostí a skúseností, ktoré som získal v týchto učebniach.

Význam štúdia na MGIMO bol pre mňa dvojaký:

I. po prvé, dostalo sa mi Špičkového vzdelania na svetovej úrovni

Prežil som päť intenzívnych rokov, počas ktorých som mal príležitosť naplno absorbovať nie jednoduchú agendu medzinárodných vzťahov v teórii aj praxi a pripravoval sa na prácu profesionálneho diplomata. Dovolím si povedať, že to bola úspešná príprava, za ktorú som dodnes univerzite vďačný.

II. po druhé, prežil som obdobie zmien – osobnostných, ale aj historických

Do Moskvy som prišiel v zaujímavom období. V roku 1982. Končila éra Leonida Iljiča Brežneva. Domácimi bola často označovaná za stagnačnú. Krajina sa však začala meniť pred mojimi očami: Andropov, Černenko, Gorbačov. Sekvencia nových lídrov, začiatok Perestrojky a Glasnosti.

Toto obdobie poznačilo aj nás študentov. Azda najviac cez otváranie archívov. Pamätám si, ako sme so spolužiakmi dychtivo čítali zabudnuté dokumenty. S vedomím, že mali navždy zostať zamknuté v archívoch. Pomohli nám lepšie pochopiť dobu, v ktorej sme žili. V ktorej som žil aj ja.

Mesto, škola, profesori, spolužiaci. To všetko pomohlo vyformovať toho človeka, ktorým som dnes. Ako každý študentský život, aj ten môj bol plný krásnych, zaujímavých, ale i náročných chvíľ. Avšak zvládol som ich s úsmevom, pretože napokon ako je nám známe, „Moskva slzám neverí“.

Do ČSR som sa vrátil v roku 1987 a nastúpil som na Federálne MZV v Prahe. Dnes vyznieva úplne paradoxne, že po mojom návrate sa na nás vtedajšie konzervatívne štruktúry pozerali ako na nebezpečných, keďže sme boli nasýtení reformnými ideami. Všetko sa to, ako vieme, kardinálne zmenilo v roku 1989.

Aj moje prvé diplomatické vyslanie v roku 1991 viedlo späť do Moskvy. A prišiel som opäť sem v jednom z kľúčových období v novodobých dejinách. Tu som zažil pokus o štátny prevrat, rozpad ZSSR a neskôr aj rozdelenie ČSFR. Pamätám si, ako sme v noci na Nový rok, 1.1.1993 vztýčil v Moskve vlajku samostatného Slovenska pred budovou veľvyslanectva.

Takže kým som v roku 1991 odišiel z Československa do Sovietskeho zväzu, v roku 1993 som sa vrátil z Ruska na Slovensko.

Toto všetko ma naučilo nevnímať veci ako raz a navždy dané. Rozmýšľať o príčinách a následkoch. Tým sa riadim celý svoj život. A to je zároveň môj prvý dnešný odkaz smerom k Vám. Nepozerajte sa na svet čierno-bielo. Vnímajte jeho komplexnosť.

1. Majte rozhľad

Musíme upustiť od vnímania sveta v dvoch farbách.

My ... a oni.
S nami ... a proti nám.
Dobří ... a zlí.
Východ ... a západ.
Sever ... a juh.

Svet je previazaný, komplexný. Príčina na jednom konci zemegule môže mať bezprostredné následky na tom druhom.

Máme zodpovednosť za spoločnú planétu, ktorú však spoľahlivo ničíme. Máme zodpovednosť za budúce generácie, ktorým však nevytvárame stále lepší svet. Máme zodpovednosť nielen za rozvoj vlastnej krajiny a jej obyvateľov, ale máme zodpovednosť aj smerom k medzinárodnému spoločenstvu.

Po druhej svetovej vojne, ktorej víťazstvo sme dosiahli aj vďaka miliónom padlých tejto krajiny, sme vytvorili systém medzinárodných inštitúcií, ktorý funguje už 70 rokov. Môžeme hovoriť o nedostatkoch a chybách. Neúčinnosti niektorých komponentov. Avšak tento systém má výsledky. Výsledky v podobe mieru a prosperity.

V súčasnosti však čelíme ohrozeniu tohto systému. So znepokojením sledujeme narastajúci unilateralizmus v medzinárodných vzťahoch. Vzťahy založené na rešpekte písaných a nepísaných dohôd majú trhliny. Upadá dôvera v inštitúcie a pravidlá, rastie apatia.

Individuálne presadzovanie záujmov má svoje lákadlá. Na prvý pohľad má výhody. Flexibilitu a absolútnu autonómiu konania z pohľadu silnej krajiny alebo aktéra. Prináša však so sebou ohýbanie a nerešpektovanie pravidiel, na ktorých je postavený svetový poriadok.

Zvyšuje možnosť rýchlej a nekontrolovateľnej eskalácie napätia. Pri takomto prístupe strácajú na význame a kredibilite kontrolné mechanizmy a nástroje na budovanie dôvery. Aj preto čoraz viac niektorí hľadajú historické paralely, či dokonca hovoria o začiatku novej Studenej vojny.

Všetci sa zhodneme, že bola temným obdobím našej histórie. No tolerujeme činy a slová, ktoré by ju mohli prinavrátiť...

Zabúdame na svoju zodpovednosť.

Viem, že v tejto miestnosti sedia budúci diplomati z rôznych kútov sveta. Preto môj druhý odkaz k Vám znie – nezabúdajte.

2. Majte zodpovednosť

Čoskoro sa stanete súčasťou globálnej architektúry. Nerezignujte na tú, ktorú máme.

Tak ako kapitán opúšťa loď posledný, vy ako poslední odchádzajte od rokovacieho stola. A buďte pri ňom prví. Demonštrujte svoju silu, inšpirujte svojou vôľou.

Multilateralizmus je najmocnejším nástrojom, ktorý máme v rukách. Nemôžeme rezignovať na systém vzťahov a inštitúcií, ktorý po druhej svetovej vojne dokázal stabilizovať medzinárodné spoločenstvo.

Zamyslite sa. Myšlienky multilaterálnej spolupráce sa do konkrétnych výsledkov pretavujú už okolo 100 rokov. Od Koncertu veľmocí po *Napoleonských vojnách*, cez Spoločnosť národov po *1. svetovej vojne*, po OSN po *2. svetovej vojne*.

Vidíte ten trend?

Vždy, keď ľudstvo priviedlo tento svet na hranu devastácie, vystavali sme ho znovu. Skrze multilaterálnu spoluprácu. Skrze systém pravidiel.

A každý nový pokus bol prepracovanejší než ten predošlý. Pretože naši predkovia chápali odkaz svetového konfliktu. Že tomu ďalšiemu predídeme, len ak budeme spolupracovať.

Vieme, akú skazu priniesla 2. svetová vojna. Obávam sa, že tú tretiu ľudstvo prežiť nemusí.

Môj apel k renesancii multilateralizmu preto nie je len fráza. Práve naopak. Pred nami stoja vážne globálne výzvy a megatrendy, ktoré sú čoraz komplexnejšie. *Terorizmus, klimatické zmeny, dezinformačné kampane, neriadená migrácia...*

Nikto - žiadna veľmoc, žiadny individuálny kontinent - na ne nedokáže reagovať sám. Ich riešenie si vyžaduje konzistentné a koordinované úsilie zo strany celého medzinárodného spoločenstva.

Nikdy som si túto pravdu neuvedomoval intenzívnejšie ako počas minulého roka, keď som mal česť predsedieť 72. Valnému zhromaždeniu OSN.

Inak – aj tam som si neraz spomenul na svoje roky na MGIMO, najmä ako som sa za študentských čias zúčastňoval modelového zasadnutia OSN. Nikdy by mi nenapadlo, že raz budem mať tú česť byť na čele tohto najreprezentatívnejšieho orgánu na svete.

Kľúčovou prioritou, ktorá bola dominantnou počas môjho mandátu, bola prevencia konfliktov a udržateľný mier.

Keď sa chceme rozprávať o prevencii (čohokoľvek), základnou otázkou je: *kde je príčina vzniku?*

Z akých príčin historicky vznikali svetové konflikty?

Odpoveď dávajú učebnice dejín. Boli takmer vždy dôsledkom - ignorovania pravidiel, - pýchy, - arogancie, - chamtivosti, - vyhýbania sa povinnostiam, - absencie dialógu a najmä – neporozumenia. A preto moja tretia dnešná výzva k Vám znie:

3. Majte porozumenie

Najefektívnejšou cestou k porozumeniu je poznávanie. A najexaktnejšou formou poznávania je vzdelávanie. To je cestou k prekonávaniu predsudkov – rasových, náboženských, historických či politických.

Tak, ako medzi ľuďmi, aj spory a konflikty medzi štátmi a národmi vznikajú v prevažnej väčšine z neporozumenia. A neporozumenie pramení z nedostatočnej komunikácie a vzájomného nepoznania.

Pretože nepoznanie živí strach, strach živí nenávisť a nenávisť živí konflikt.

Neznalosť iných kultúr a národov, ich histórie a zákonitostí spoločenského vývoja je živnou pôdou pre zjednodušené, čierno-biele videnie sveta.

Aj preto je vzdelanie, ktoré si odnášajú absolventi MGIMO, neoceniteľné.

Vám, ktorí tu sedíte sa dostáva vzdelania v štandarde, o aký sa iné univerzity desiatky rokov snažia. Nie len vzdelania jazykového, teoretického či technického, ale tiež poznania národného a kultúrneho.

Tým nemyslím len prostredie Ruskej federácie, resp. Moskvy. Aktuálne MGIMO registruje študentov vyše 50 národností – nie je mnoho univerzít, ktoré sa môžu pochváliť takýmto číslom.

Nikdy si to neprestaňte vážiť. A preto moje záverečné posolstvo dnes smeruje najmä k súčasným študentom MGIMO:

Majte úctu

1. Majte v úcte svoju alma-mater.

MGIMO nie je len diplom. MGIMO je komunita.

Je spoločenstvo ľudí, ktorých spája záujem o medzinárodné dianie a zahraničnú politiku, podporený v prvom rade vzdelaním a odbornosťou.

Dodnes ma vždy poteší, keď na svojich cestách – či už oproti mne za rokovacím stolom, alebo len tak náhodou na chodbách OSN či EÚ (a sporadicky aj dokonca v NATO) – stretnem niekoho z MGIMO komunity.

A s počtom absolventov vyše 45 000 sa táto šanca stále zvyšuje.

Som rád, že súčasťou tejto štatistiky je aj množstvo Slovákov, a že SR kontinuálne vysielala na MGIMO svojich študentov.

2. Majte v úcte vzdelanie a vedu.

Históriu a fakty. Dnes sme stále viac závislí na algoritmoch, ktoré vynechávajú z rozhodovacieho mechanizmu zdravý, kvalifikovaný úsudok a vytvárajú informačné bubliny.

Ovplyvňujú naše myslenie, v horšom prípade nás oddeľujú od reality. Buďte kritickí vo svojom uvažovaní.

3. Majte v úcte svojich profesorov.

Majte vždy na zreteli, že oni venovali svoj život tejto škole. Obetujú Vám čas, zdieľajú s Vami svoje poznanie, odovzdávajú Vám to najlepšie, čo sa v živote naučili.

4. A napokon, majte v úcte svojich spolužiakov.

Toto je MGIMO, nikdy neviete kto z nich raz bude ministrom zahraničných vecí.